

ТРАДИЦІЙНІ ФОРМИ МАСОВОЇ РОБОТИ

БІБЛІОТЕЧНІ УРОКИ

Одне з актуальних завдань сучасного загальноосвітнього закладу — навчити школяра орієнтуватися в масивах інформації, використовуючи її раціонально та з користю для себе, підготувати дитину до життя та діяльності в умовах інформаційного суспільства.

Бібліотека як структурний підрозділ школи є центром культури та читання, інформаційно-ресурсною базою школи, яка представляє бібліотечно-інформаційні ресурси вчителям і, звісно, учням з метою забезпечення ефективності навчального процесу та виховної роботи, підтримки та розширення навчальної діяльності школярів, розвитку в дітей потреби в читанні та безперервній освіті, розвитку здібностей, умінь та навичок ефективного пошуку, переробки та використання інформації різного характеру.

Якщо бібліотекар починає активно працювати зі школярами з першого класу (як і, власне, має бути), учні, досягнувши середнього шкільного віку, вже володіють певним багажем бібліотечно-бібліографічних знань: вони добре знайомі з бібліотекою, її призначенням та можливостями, елементарно орієнтуються у фондї, знають правила читачів та читання. Ці знання діти отримали в молодшій школі, спілкуючись із бібліотекарем, засвоюючи його інформацію, пояснення і т. ін., зокрема під час традиційних бібліотечних уроків.

Але бібліотечно-бібліографічна грамотність та культура читання п'ятикласника (як і учнів інших класів середньої ланки) ще далеко від досконалості. Отже, школярі 5–9 класів потребують продовження бібліотечного навчання. Досвідчений шкільний бібліотекар добре знає це. Тому бібліотечні уроки для дітей середніх класів зберігають свою важливість та актуальність.

Основна мета бібліотечних уроків для школярів даної вікової категорії — дати учням необхідні знання, вміння та навички інформаційного самозабезпечення їх навчальної діяльності.

Досягнення цієї мети здійснюється в ході вирішення таких завдань:

- Освоєння раціональних прийомів та способів самостійного ведення пошуку інформації у відповідності до завдань, що виникають під час навчання.
- Оволодіння методами формалізованого згортання (аналітико-синтетичної переробки) інформації.
- Вивчення та практичне використання технології підготовки та оформлення результатів самостійної навчальної на науково-дослідницької роботи (підготовка творів, рефератів, доповідей, оглядів тощо).

Під час оцінки рівня володіння читачем бібліотечно-бібліографічною грамотністю та культурою читання в бібліотеках зазвичай орієнтуються на такі знання та вміння:

- знання можливостей бібліотеки;
- вміння використовувати довідково-бібліографічний апарат бібліотеки, довідково-пошуковий апарат інформаційних видань тощо;
- знання особливостей добору джерел для читання, свідомий вибір тематики;
- знання раціональних прийомів читання (техніка продуктивного або динамічного читання і т. ін.);
- уміння засвоювати та сприймати прочитане (складання планів, конспектування, анутовання, рецензування тощо);
- уміння дбайливо поводитися з друкованими виданнями.

Значна частина бібліотечно-бібліографічних знань та вмінь, а також тих знань та навичок, які характеризують культуру читання, в діяльності загальноосвітніх закладів трактується як загальнонавчальні знання та вміння, рівень яких має прямий та безпосередній зв'язок з успішністю школяра.

Учням середньої ланки висуваються вимоги самостійно підготувати виступ, доповідь, конспект тощо. Зрозуміло, що така робота вимагає знання можливостей бібліотеки, вміння знайти потрібну літературу, скласти план, зробити виписки, оформити підготований текст у вигляді повідомлення заданої форми (вір, реферат, рецензія та ін.)

Інше завдання бібліотечних уроків — ознайомлення учнів з історією книги, бібліотечної справи з метою підвищення ерудованості школярів, формування їх свідомого ставлення до книги як матеріальної та духовної цінності.

Бібліотечний урок для дітей 5–9 класів, звичайно, відрізняється від тих уроків, які проводилися зі школярами в початковій школі. Для нього характерний більший обсяг, складніша подача

матеріалу. Умовою ефективності бібліотечних уроків з дітьми середнього ланки є використання різних форм роботи (лекція, бесіда, гра, диспут, консультація, екскурсія, практичні заняття тощо). Кожен урок вимагає від бібліотекаря певної попередньої підготовчої роботи.

Разом з тим, бібліотекар має пам'ятати основні правила проведення бібліотечного уроку, викладені нижче.

Правила бібліотечного уроку

1. Чітке формулювання навчальної та виховної мети.

Якої мети я збираюся досягти? Чому я ставлю перед собою саме таку мету? Якими засобами я збираюся досягнути цієї мети? — ось запитання, на які бібліотекар має знати чітку відповідь.

Дотримання цього правила дає можливість організувати цілеспрямоване обговорення теми бібліотечного уроку.

2. Постійна діагностика стану групи учнів.

Діагностиці підлягають такі чинники:

— зміст роботи (він може змінюватися в залежності від ситуації в ході уроку);

— стан групи як цілого (які процеси відбуваються в класі, чи всі уважно слухають, чи всім учням цікаво та комфортно під час уроку);

— стан кожного учасника (як почувається кожен школяр, які зміни відбуваються з ним, наскільки включений він до праці, а якщо цього не відбувається, то чому);

— стан ведучого — як ви почуваєтеся під час роботи з класом (чи відчуваєте психологічний комфорт, чи досягаєте наміченої мети, чи вдається вам охопити роботою кожную дитину, якщо ні, то чому).

3. Бібліотекар повинен володіти такими вміннями:

— слухати і чути;

— бути щирим;

— ставитися до всіх думок учнів рівно та доброзичливо;

— не втрачати нікого та нічого в процесі роботи;

— не зіштовхувати думки, а вислуховувати їх;

— не оцінювати;

— бути активним, але не пригнічувати власною активністю ініціативу учнів;

— говорити чітко та зрозуміло;

— не займатися агітацією, не видавати власну думку за істину.

4. Під час бібліотечного уроку бібліотекарю також знадобиться ряд комунікативних умінь:

— вміння встановлювати контакт з партнером зі спілкування;

- утримання контакту в процесі спілкування;
- відстеження «стану контакту» в процесі спілкування;
- утримання контакту в процесі спілкування;
- відновлення контакту, якщо він втрачений у ході спілкування;
- «налаштування» співрозмовника (організація запиту);
- «налаштування» на співрозмовника (розуміння запиту);
- збір та аналіз інформації про інтереси учнів;
- вивчення та адекватна оцінка можливостей дітей;
- організація стимулювання (на основі інформації про інтереси та можливості дітей);
- розуміння індивідуальних особливостей кожного учня (вдача, культурно-особистісні особливості, ціннісні орієнтації та установки дитини, її емоційний стан, настроїв тощо).

Розвиток навичок роботи з інформацією — важливий компонент програми бібліотечних уроків зі школярами. Навички та вміння, набуті учасниками на заняттях, мають стати міцною базою для успішного засвоєння прийомів роботи інформації з будь-яких джерел (книга, періодика, комп'ютер). Набуті на бібліотечних заняттях навички допоможуть школярам успішно працювати з інформацією, пов'язаною з навчальними дисциплінами.

Учасники занять в процесі роботи навчаються такій діяльності:

- сприймати та аналізувати інформацію;
- виробляти власну думку та обґрунтовувати її;
- будувати доведення та умовивід;
- зрозуміло та коректно висловлювати свою точку зору;
- слухати, сприймати та обмірковувати думки, доведення, умовиводи партнера.

Враховуючи вікові особливості школярів середньої ланки, слід виділити кілька основних завдань бібліотечного уроку:

- формування уявлення про сучасні інформаційні технології;
- навчання дітей методиці самостійного пошуку потрібної їм інформації в різних видах видань (як у бібліотечі, так і поза нею);
- залучення учнів до читання та вивчення різних видів літератури (художня, довідкова, науково-популярна та ін.), розвиток у дітей навичок самостійної роботи з книгою;
- зміцнення інтересу до пізнання навколишнього світу, до навчальних предметів.

Для діагностики рівня інформаційної культури учнів на бібліотечних уроках час від часу можна використовувати метод тестування.

У відповідності до орієнтованої програми основ бібліотечно-бібліо-графічної грамотності, бібліотечні уроки поступово ускладнюються. Так, учні 5–6 класів під час занять знайомляться

з джерелами інформації та способами керування ними, інформаційно-пошуковими системами (довідковий апарат книги, бібліотеки), методами засвоєння інформації (способи роботи з текстом). А школярі 7–9 класів розширюють набуті знання, а також формують навички, пов'язані з пошуком та засвоєнням інформації (наприклад, вибір джерел інформації, самостійна реферативна робота тощо).

Крім того, завдання бібліотечних уроків — дати поняття про роль та важливість бібліотеки, виховувати в учнів свідоме ставлення до книги, розвивати пізнавальні інтереси до історії бібліотечної справи, до витоків книги та її творців і т. ін. Знання, отримані в результаті навчання, розширюють кругозір учнів з різних галузей (всесвітня історія, історія України, краєзнавство, література, географія тощо).

Окремі теми бібліотечних уроків можуть повторюватися з року в рік, але матеріал на них має подаватися щоразу в більш складній формі.

